

Petra Grycová: Österreichisches versus bundesdeutsches Deutsch. Einfaches Sprachmanagement in Interaktionen zwischen österreichischen und deutschen Muttersprachlern. ÚGS FF UK Praha, 2012, 121 stran + příloha + CD

Posudek diplomové práce

Předkládaná diplomová práce představuje hodnotný sociolingvistický výzkum zaměřený na pluricentrismus němčiny. U tohoto tématu se jedná o inovativní práci, která vychází z teorie jazykového managementu, jehož výsledek jazykový pluricentrismus také představuje. Kromě toho je práce hodnotná i z hlediska sesbíraných dat, neboť autorka v Rakousku podnikla sérii zúčastněných pozorování relevantních situací, na které bylo nutno si patřičně počkat a které zaznamenala ve formě *field notes*. Data sesbíraná zúčastněným pozorováním patří z metodologického hlediska k těm etnograficky nejcennějším vůbec. Za to si autorka nepochybně zaslouží uznání. Současně by autorka měla povahu dat ještě při obhajobě dovystělit, protože některé pasáže jejích poznámek mohou vést čtenáře k jistým pochybnostem o autenticitě (především dlouhé úseky na str. 101 či 102). Možná mohla zdůraznit, že se jedná u těchto delších úseků o pokusy o rekonstrukci průběhů načrtnutých interakcí. Takovéto dlouhé sledy interakcí by byly autentické při pořízení nahrávky – nikoli ale u zúčastněného pozorování.

Práce je členěna jednak na část teoretickou a konceptuální, jednak na část empirickou a analytickou. Myslím, že není nutno na tomto místě obsah práce shrnovat. Zaměřím se spíše na několik konkrétních bodů a komentáře k jazykovému podání autorčina výzkumu.

O pluricentrismu němčiny se v germanistické lingvistice diskutuje řádově tři desetiletí, přičemž jeho interpretace jakožto produktu – a také procesu – jazykového managementu doposud podána nebyla. Z teoretického hlediska je však nutno se pozastavit nad aplikací procesu jazykového managementu, jak ji autorka předvádí např. na str. 26 – je totiž nutné systematicky vycházet z toho, že každý cyklus jazykového managementu logicky začíná určitými očekáváními konkrétních aktérů a odchylkami od nich. A ne tedy tak, že se někde objeví opatření k řešení problémů (adjustment designs) jakožto fáze jediná, aniž by byly specifikovány všechny fáze předchozí. Přejmenování předmětu „němčina“ na rakouských školách po 2. světové válce na „vyučovací jazyk“ představuje akt organizovaného managementu, jemuž předchází fáze hned několik – mohla by je autorka specifikovat a dointerpretovat? Totéž platí pro rozbor na str. 27 uprostřed, kde se rovněž jedná o celé cykly managementu, nikoli o samotná opatření. Kdo byli

aktéři procesů „pluricentrizace“ němčiny v 80. letech minulého století (str. 28 v dolní polovině), jaká byla jejich mocenská postavení?

K formulacím na str. 17 před kapitolou 1.4 – jak je v LMT myšleno pořadí druhů managementu a proč? Odkud kam toto pořadí směřuje? U diskuse o normě na str. 17 a 18 nahoře chybí jeden podstatný příznak tohoto konceptu – autorka uvádí, že normy odpovídají obsahům vědomí. Ne každý obsah vědomí reprezentuje přece hned normu. Co je tedy nutné doplnit? Na str. 36 dole – proč by měl být z dialektologického hlediska *mittelbairisch* jen východ Rakouska? Není *mittelbairisch* většina rakouského území a nevyskytují se ostatní skupiny dialektů spíše jen na jeho geografických okrajích? Ke str. 39 dole – jaké prvky mikroroviny jsou zabudovány do Ammonova sociálního silového pole? Nejedná se u něj konceptuálně o instance makroroviny (které je nutné na mikrorovinu přitáhnout až aplikacemi)? Ke str. 41– musí cyklus jazykového managementu začínat na mikrorovině? Jak to zde autorka myslí? Naproti tomu co je myšleno „implementací na makrorovině“ na str. 57 v posledním odstavci? Na str. 42 autorka nedoceňuje otázku zacházení s kodexy v praxi. A v čem se liší situace rakouské a německé němčiny v silovém poli (2 poslední odstavce na str. 43)? Co je tu systémově jiné? Proč by rakouská němčina neměla disponovat svými modelovými pisateli? U výkladů o rakouském slovníku je nápadné, že autorka přebírá převážně analýzy jiných autorů. V tomto ohledu mohla být autorka samostatnější. Působí zvláště, když se na vydání ÖWB 2009 odkazuje např. Ammonem 1995 nebo Muhrem 1996. Jakou fázi managementu reprezentuje pořízení slovníku VWB (výklady na str. 53)? Jedná se zde opravdu o *adjustment design* nebo spíše o nějakou fázi dřívější? A ke str. 58 – proč by měly být austriacismy z protokolu 10 obsaženy v ÖWB s nějakými specifickými komentáři, když se jedná o austriacismy? K analýze 5.4 na str. 62 – proč by v jednoduchém managementu neměla být *moc* relevantním jevem?

Z jazykového hlediska je práce napsaná dobrou němčinou. Je patrné, že autorka patří k docela zkušeným nerodilým mluvčím. Navzdory tomu se ale gramatické nedostatky přece jen vyskytují (výčet není úplný): na str. 15 v 1. odstavci infinitiv „zu beschreiben“, ačkoli je součástí predikátu s modálním finitem, na téže straně ve 3. odstavci sloveso „sich kennzeichnen“ doplněné nepatřičně o „aus“, na str. 21 „sich erfreuen größerer Prestige“, na str. 24 „die typische Sprachformen“ a „die gleiche Sprachformen“, na str. 29 „einzelner nationalen Varietäten“, na str. 35 „der horizontal-vertikaler Ausgleich“, na str. 45 „keine selbstständige Regelwerke“, na str. 52 nahoře neptařičná spojka „damit“ v ireálné konsekutivní větě místo adekvátní „als dass“ atd. Je

zajímavé sledovat poangličtělé užívání apostrofu u písmen, jimiž jsou pojmenováni autorčini respondenti z výzkumu.

Lexikálně: na str. 13 „überwunden“ místo „überholt“, v titulu 1.3 neobratný výraz „Faktoren“ (co tím autorka myslela?), na str. 44 – co se myslí výrazem „fachliche Bevölkerung“?

Z formálního hlediska zarazí odkaz „Nekvapil/Sherman 2009: stránka“. Kdo je autorem této statě, na co se vztahuje „Nekvapil/Sherman 2009“, a jak by měl tedy odkaz adekvátně vypadat (i v seznamu literatury)?

Závěrečná globální otázka zní – pokud se nějaký jazyk stává pluricentrickým, od jakých očekávání se odvíjejí (managementové) procesy, čeho si aktéři začínají všímat atd. a až k implementacím čeho, kým a kde se centra takového pluricentrického jazyka konstitují? A za jakých předpokladů by bylo možné diskurzivně vytvořit *rakouštinu*?

Při celkovém zhodnocení je však zřejmé, že práce prokázala schopnost autorky k samostatnému výzkumu, o čemž svědčí nejen sběr dat a jejich analýzy, nýbrž i seznam literatury. Z výše uvedených důvodů ji doporučuji bez výhrad k obhajobě a jako hodnocení navrhuji stupeň „výborně“ nebo „velmi dobře“ v závislosti na průběhu obhajoby. Jako náměty k obhajobě navrhuji všechny výše formulované otázky.

V Praze dne 6. ledna 2013

Vít Dovalil, Ph.D.